

Familiegrupper i Kirkens Korshær

– En evaluering af Kirkens Korshærs tilbud til udsatte familier med børn i alderen 0-3 år

Hovedresultater



Hovedresultater

De fleste kommuner tilbyder alle nybagte mødre at deltage i en mødregruppe. Et tilbud, som har til formål at skabe et socialt netværk, hvor mødre kan dele erfaringer og bekymringer og opleve at føle sig forstået af andre i samme situation. Det er dog langt fra alle mødre, som trives i de kommunalt organiserede mødregrupper, og på landsplan er det kun 60 % af mødrene, der deltager (Cramon, 2011). De, som ikke deltager, er i overvejende grad socialt udsatte og nydanske mødre (Cramon, 2011).

Kirkens Korshærs familiegrupper er dannet med henblik på at udfylde et behov hos udsatte og sårbare småbørnsfamilier, som har svært ved at indgå i kommunale tilbud såsom mødregrupper, men som stadig savner hjælp og støtte til at varetage forældrerollen. Forældrene i denne målgruppe er ofte kendetegnet ved at have komplekse problemstillinger, herunder udfordringer af såvel social, psykologisk som økonomisk karakter, hvilket er forbundet med dårlig trivsel og udfordrer deres mestring af forældrerollen. Kirkens Korshærs familiegrupper afviger på forskellig vis fra kommunalt tilbudte mødregrupper – først og fremmest ved at familiegrupperne er henvendt til både mødre og fædre. Derudover faciliteres og ledes grupperne af fagligt uddannede ansatte fra Kirkens Korshær, som har erfaring med at arbejde med udsatte og sårbare familier, og forløbet i familiegrupperne følger en rammeplan med fokus på både sociale og faglige input til forældrene.

Familierne oplever et stort socialt udbytte fra forløbet

Evalueringen af familiegrupperne måler signifikante forbedringer i forældrenes trivsel samt tilpashed i forældrerollen under perioden med familiegruppeforløb. Disse forbedringer virker i høj grad til at relatere sig til et socialt udbytte af indsatsen, hvor særligt oplevelsen af at føle sig tæt på andre mennesker, at føle sig støttet og i mindre grad at stå alene med sine udfordringer er bidragende faktorer.

Evalueringen giver desuden et indblik i, hvordan øget samarbejde mellem kommunale aktører og civilsamfundsorganisationer er med til at skabe en fleksibel og helhedsorienteret støtte til familier med komplekse udfordringer, hvor den ofte specialiserede opgaveløsning i det offentlige velfærdssystem ikke altid evner at favne familiernes problemstillinger.

En fleksibel indsats favner en kompleks målgruppe

Et familiegruppeforløb er et forløb på 34 uger, hvor en gruppe af 4-10 familier, en ansat fra Kirkens Korshær og eventuelt en frivillig samles en gang om ugen. Samlingerne består typisk af to dele: en social del med fokus på socialt samvær og netværksopbygning familierne imellem efterfulgt af en faglig del med oplæg og samtale om udvalgte temaer relateret til barnets basale behov, forælderrollen, familielivet og dagligdagen i en børnefamilie. Selvom familiegrupperne har en fælles rammeplan og en overordnet struktur, er forløbene karakteriseret ved i praksis at være særdeles fleksible, eftersom de ansatte i høj grad tilpasser forløbene til de enkelte grupper.

Fleksibiliteten er med til at sikre, at familiegrupperne kan favne en bred og kompleks gruppe af familier med diverse problemstillinger, som medfører forskellige ønsker og behov hos dem. Mange af forældrene har selv haft en svær barndom præget af eksempelvis omsorgssvigt, psykisk sygdom, alkoholmisbrug eller overgreb i hjemmet, og flere oplever ikke at kunne hente inspiration eller hjælp til forælderrollen fra deres egne forældre. Andre forældre har et ressourcestærkt udgangspunkt, men oplever udfordringer i forælderrollen som følge af eksempelvis at have været i et voldeligt og psykisk belastende forhold.

Samlet set kan tilbuddet siges at udgøre en værktøjskasse med forskellige elementer, som de ansatte løbende kan sammensætte og justere på, alt efter hvad de vurderer er mest hensigtsmæssigt i forhold til den enkelte gruppes ønsker og behov.

Socialt samvær er et kerneelement med mange former for potentielt udbytte

Det sociale samvær spiller en central rolle i forløbet, og resultaterne af undersøgelsen viser, at forældrene betragter dette som et kerneelement i indsatsen. Lige netop det sociale udbytte viser sig også at have flere elementer, der på forskellig vis bidrager til det overordnede formål.



Bryder isolation og øger trivsel

For nogle familier er familiegruppen et ugentligt højdepunkt, og for andre er familiegruppen det eneste tidspunkt i løbet af ugen, hvor de har socialt samvær med andre. De deltagende familier har ofte begrænsede netværk med få og komplicerede relationer til familie og venner. Det ugentlige og faste sociale samvær med andre familier i gruppen har bidraget til at danne relationer mellem familierne, som ofte fortsætter efter afslutningen af forløbet. For enkelte familier har familiegruppen betydet et brud med ensomheden, mens der i bredere omfang er tegn på forøget trivsel blandt familierne, herunder øget overskud i hverdagen, større optimisme omkring fremtiden og en oplevelse af at have følt sig tæt på andre mennesker.

Mødet med ligestillede giver ny tro på sig selv

En væsentlig del af det sociale samvær i familiegruppen består i, at familierne kan møde andre børnefamilier, som i en vis udstrækning møder udfordringer af lignende karakter og omfang som dem selv. Gennemgående fremhæver både ansatte, samarbejdspartnere og familierne selv, at deltagelsen i familiegruppen har medført, at forældrene føler sig mindre alene i de udfordringer, de oplever. Mødet med andre familier med lignende livssituationer kan bidrage til, at familierne føler sig mindre unormale og forkerte, hvilket bidrager til at give forældrene øget selvværd og større motivation for fortsat at udvikle deres forældrekompetencer.

Et trygt rum til at styrke mestring af forælderrollen

Flere af de deltagende familier har haft en forudgående eller igangværende kontakt til kommunale aktører og støtteforanstaltninger i relation til deres børn, eksempelvis gennem forløb for sårbare gravide, gennem familiebehandling i hjemmet eller ved underretninger og børnefaglige undersøgelser. Nogle familier har en lav grad af tillid til kommunale aktører og støtteforanstaltninger, og ifølge flere ansatte kan familierne have paraderne oppe og være følsomme over for kritik og påtale af deres forældrekompetencer.



Anerkendende tilgang skaber tryghed og tillid til at arbejde med sårbare temaer

Af den grund arbejder de ansatte eksplicit med en anerkendende tilgang til familierne, hvor de fokuserer på det, som forældrene gør godt, og på at fremhæve det for dem, når de gør det. Denne tilgang er med til at sikre, at forældrene oplever et trygt og tillidsfuldt rum, hvor de har lyst til at komme, og hvor de tør dele deres tanker og følelser med hinanden og den ansatte. Trygheden og tilliden er en vigtig forudsætning for, at forældrene kan få styrket deres forældrekompetencer gennem de faglige oplæg, eftersom nogle temaer kan være mere sårbare end andre. Flere familier og ansatte fremhæver særligt temaer omkring relationer, tilknytningsmønstre, opvækst samt håb og drømme for barnet som temaer, der har været øjenåbnende for familierne eller har åbnet op for dialog om svære følelser og tanker.

Mentalisering danner grobund for udvikling

De ansatte arbejder med et løbende fokus på mentalisering som metode og herunder at bibringe forældrene en forståelse af deres egen og deres børns adfærd gennem mentale tilstande såsom tanker og følelser. En stor andel af de ansatte beskriver, at deres fokus på mentalisering som metode har bidraget til deres arbejde med forældrene, og at det er med til at skabe grobund for udvikling af forældrekompetencer. Forældrenes øgede forståelse af mentale tilstande hjælper dem til bedre at håndtere deres barns adfærd og være sensitive over for barnets behov.

Mere nærvær og tilpashed i forældreren

De ansatte oplever i stor udstrækning, at forældre under forløbet er blevet mere komfortable og nærværende i forældreren. Det oplever de tydeligst gennem det, forældrene selv beretter om, eller ved at observere forældrenes måde at være sammen med deres børn på. Det kan eksempelvis være ved, at forældrene i højere grad er opmærksomme på deres børn og deres behov, er mere nærværende, har tættere øjenkontakt med dem eller indgår mere aktivt i lege med deres børn end ved opstarten. På baggrund af forældrenes egne svar viser resultaterne af undersøgelsen også en signifikant forbedring af forældrenes tilpashed i forældreren. På trods af disse forbedringer ligger forældrenes målte tilpashed i forældreren fortsat på et bekymrende niveau, der indikerer et fortsat behov for hjælp og støtte.

Brobygning til kommunale aktører

Gennem familiegruppen indtager de ansatte i Kirkens Korshær en særlig position i forhold til forældrene. En kommunal samarbejdspartner fra en familiegruppe fremhæver, at tilbuddet og den ansatte samlet set yder et værdifuldt og helhedsorienteret bidrag til det samlede arbejde med familierne ved at kunne støtte familierne socialt og psykologisk og ved at hjælpe dem med selv de mindste praktiske udfordringer.

Den ansatte i den nævnte familiegruppe bliver for mange af forældrene en fortrolig voksen, som de opbygger stor tillid til, og som de søger vejledning hos. For familierne bliver den tillidsfulde relation til den ansatte en indgang til en mere helhedsorienteret støtte gennem brobygning til andre støtteformer. Det sker dels gennem det trygge rum skabt i familierne, som tillader tilstedeværelse af fagpersoner, som familierne måske i mindre grad selv havde opsøgt (fx familiekonsulenter, psykoterapeuter, tandplejen). Brobygningen sker dog også i særlig grad ved, at de ansatte har en rolle som "oversættere," hvor de løbende arbejder med at skabe forståelse hos familierne for de kommunale aktørers handlinger og begrundelser, og ad den vej hjælper med at bygge tillid til de kommunale aktører.

Brobygning til kommunale aktører



De ansatte...

- vejleder og informerer om andre støtteformer
- 'oversætter' offentlige aktørers begrundelser
- bygger bro og skaber tillid

Opmærksomhedspunkter for indsatsen fremadrettet

Formatet kan medføre dilemmaer af værdimæssig karakter for de ansatte

Flere af afdelingerne i Kirkens Korshær har tidligere drevet et åbent tilbud om familiegrupper for nybagte forældre. Mens overgangen til det indeværende afgrænsede forløb har bidraget positivt til fagligheden og intensiteten til familiearbejdet, har det nye format medført en række dilemmaer i tilgangen til familiearbejdet. Forløbets afgrænsede karakter, herunder såvel afgrænsningen af forløbsvarighed som antallet af familier, der kan deltage ad gangen, opleves at stå i modsætning til de tidligere åbne tilbud. Disse blev drevet ud fra devisen om ikke at afvise nogen, og at der skulle være plads til alle. Dilemmaerne centrerer sig om opstarten og afslutningen af forløbet:

Dilemma 1: Hvordan forholder man sig til nye familier med ønsker og behov for at deltage, efter et forløb er gået i gang?

Dilemma 2: Hvordan afslutter man forløbet for familier, som fortsat ønsker og har behov for hjælp?

De enkelte afdelinger har på forskellig vis håndteret dilemmaerne ved bl.a. at oprette ventelister, åbne for løbende optag, inkludere gengangere og øge fokuset på at skabe brobygning til andre tilbud. Det er dog fortsat et væsentligt spørgsmål, hvorvidt det afgrænsede forløb giver mening i områder uden stabil rekruttering og brobygningsmuligheder.

Konceptet stiller store krav til bemandingen af familiegrupperne

Faciliteringen af samlingerne kræver en balancering af mange opgaver, herunder at skabe et trygt rum for sårbare familier, facilitere fælles dialog og faglige indslag, være nærværende, have øje for børnenes trivsel og udvikling og stå til rådighed for individuelle samtaler med forældrene om sårbare emner. I familiegrupper, hvor flere familier kræver de ansattes udelte opmærksomhed, stiller det store krav til beman-

dingen. Dette kan være tilfældet i familiegrupper med ikke-dansktalende deltagere, da sprogbarrieren ofte leder til opdelt dialoger. Den generelle oplevelse er, at det vil være fordelagtigt med minimum 2-3 personer i bemandingen (optimalt set 2 ansatte og 1 frivillig) for at have kapacitet til at rumme flest mulig behov.

De ansatte varetager en nøglerolle i indsatsen

Med henblik på kompleksiteten af målgruppens problemstillinger synes tilbuddets virkning og bidrag i høj grad at afhænge af de ansattes kompetencer, metoder og ikke mindst evne til løbende at tilpasse forløbets format og indhold til hver enkelt gruppe. Fagligheden til at håndtere målgruppen og den stabile tilgængelighed af støtte over tid kan ikke på samme vis forventes at kunne løftes af frivillige kræfter.

Fakta om undersøgelsen

Undersøgelsens datagrundlag består af både en kvantitativ og en kvalitativ dataindsamling blandt alle relevante parter i familiegrupperne. Dataindsamlingerne er foretaget i forbindelse med familiegruppernes pilotforløb i perioden januar 2023 – juni 2023 og i forbindelse med fase 2 med tre forløb i perioden september 2023 – juni 2025.

Den kvantitative dataindsamling består af:

- Spørgeskemaer til forældre ved hhv. opstarten og afslutningen af forløbet (126 besvarelser ved opstart og 72 besvarelser ved afslutning).
- Spørgeskemaer til ansatte og frivillige ved afslutningen af hvert forløb (66 besvarelser).

Den kvalitative dataindsamling er struktureret som fire casestudier i udvalgte familiegrupper. Casestudierne bygger samlet set på interview med forældre (N = 16), ansatte og frivillige i grupperne (N = 9) og eksterne samarbejdspartnere (N = 4) og på observationer fra besøg ved gruppernes samlinger.

Hovedresultater: Familiegrupper i Kirkens Korshær – En evaluering af Kirkens Korshærs tilbud til udsatte familier med børn i alderen 0-3 år

VIVE/2025

HR_302147